

פירוק למשימות קטנות בספרות

מטרת דף המשימות שבעמודים הבאים היא להקנות לתלמיד יכולת ניתוח ראשונית של שיר: הבנת התוכן ותשומת לב לאמצעים האמנותיים.

המשימות הן הדרגתיות מבחינת הקושי, וכך, בנתחו את הבית הראשון בשיר, התלמיד נדרש לנתח שורה אחר שורה. לאחר מכן, בבתים השני והשלישי, נדרש התלמיד לנתח את הבתים במלואם, באמצעות הכלים שלמד מניתוח הבית הראשון.

דף האסטרטגיה מציג את הפעולות שבוצעו לניתוח השיר כמהלך כללי, שהתלמיד יכול ליישמו בכל מקרה של ניתוח שיר בעתיד.

למידת השיר: ירח / אלתרמן

משימה 1

לפי הכותרת **ירח**, מהו נושא השיר לדעתכם?

- שיר אהבה
- שיר טבע
- שיר ארס-פואטי (שיר העוסק בכתיבת שירים)

משימה 2

לפניכם הבית הראשון של השיר. קראו אותו וסמנו בקו תחתון את כל המילים הקשורות לטבע ולנוף:

גַם לְמֵרָאָה נוֹשֵׁן יֵשׁ רָגַע שֶׁל הוֹלָדָת.
שָׁמַיִם בְּלִי צִיפּוֹר
זָרִים וּמְבוֹצְרִים.
בְּלִילָה הַסְּהוּר מוֹל חֵלוֹק עוֹמְדָת
עִיר טְבוּלָה בְּבִכֵי הַצְּרָצְרִים.

משימה 3 – שורה ראשונה

א. נושן = ישן

כתבו במילים שלכם, מה יכולה להיות הכוונה של **למראה נושן**:

ב. איזה ביטוי מזכירה לכם המילה **הולדת**?

אם כן, מה יכולה להיות המשמעות של צירוף המילים **רגע של הולדת**?

ג. כתבו במילים שלכם: מה הכוונה במשפט: **גם למראה נושן יש רגע של הולדת**

ד. במשפט זה יש ניגוד. מצד אחד יש משהו ישן (מראה נושן) ומצד שני:

משימה 4

השורה שנייה ושלישית:

שְׁמַיִם בְּלִי צִפּוֹר
זָרִים וּמְבוֹצְרִים.

א. אילו מילים מתארות את השמיים בשורה השלישית?

ב. לוי אתם הייתם רואים שמיים, כפי שמתוארים בשורה זו, כיצד הייתם מרגישים? מדוע?

משימה 5

א. קראו שוב את שלוש השורות הראשונות של הבית הראשון:

גַם לְמִרְאָה נוֹשֵׁן יֵשׁ רָגַע שֶׁל הוֹלָדָת.
שְׁמַיִם בְּלִי צִפּוֹר
זָרִים וּמְבוֹצְרִים.

ב. השלימו בטבלה:

מילים חיוביות	מילים שליליות	מילים אחרות

ג. מהו המראה החדש המתואר בשורות אלה?

משימה 6 – שורה רביעית, שורה חמישית

קראו את השורה הרביעית ואת השורה החמישית:

גַּם לְמִדָּה נוֹשֵׁן יֵשׁ רָגַע שֶׁל הוֹלָדָת.
שָׁמַיִם בְּלִי צִיפּוֹר
זָרִים וּמְבוֹצְרִים.
בְּלִילָה הַסְּהוּר מוֹל חֲלוֹנֵךְ עוֹמְדָת
עֵיר טְבוּלָה בְּכִי הַצְּרָצְרִים.

א. סהר = ירח

אם כן, מהי המשמעות של צירוף המילים **בלילה הסהור** ?

ב. מי עומדת מול החלון?

ג. מדוע, לפי דעתכם, מסתיימת השורה הרביעית במילה **עומדת** (מבלי שכתוב מי עומדת)?

משימה 7 – אמצעים אמנותיים

א. האנשה

האנשה היא ייחוס תכונות אנושיות למה שאינו אנושי. לדוגמה: ארמונות צוחקים. הארמונות אינם יכולים באמת לצחוק, אבל הם מקבלים תכונה אנושית.

מהי ההאנשה המופיעה בשורות 4-5 ?

ב. מטאפורה

מטאפורה: שימוש במילה או בתיאור מתחום מסוים על מנת לתאר מילה מתחום אחר, ולהאיר באור חדש. לדוגמה: פקק תנועה. הפקק (חפץ השייך לבקבוק) מתאר תחום אחר: התנועה בכביש אשר "סתומה" על ידי "פקק".

בשורה האחרונה העיר מתוארת באמצעות מטאפורה. כיצד מתוארת העיר ומהי מטאפורה?

ג. גלישה

גלישה: מצב שבו המשפט נקטע באמצעו על מנת להדגיש מילה מסוימת אשר מופיעה בסוף השורה (המשך הרעיון "גולש" לשורה הבאה).

היכן יש גלישה בבית הראשון?

מה באה הגלישה להדגיש?

ד. חריזה

חריזה: שתי הברות, בדרך כלל בסוף שתי שורות, הדומות או זהות זו לזו.

מהן המילים החורזות בבית?

ה. מצלול

מצלול: מכלול של צלילים אשר יוצרים תחושה מסוימת התורמת לאווירה ולמשמעות השיר.

שימו לב לצליל של המילים: מבוצרים, זרים. איזו תחושה נותן לנו הצליל הזה? נסו למצוא לפחות עוד מילה אחת בבית זה בעלת מצלול דומה:

משימה 8 –

כתבו במילים שלכם: במה עוסק הבית הראשון?

משימה 9 – בית שני

קראו את הבית השני וסמנו את כל המילים הקשורות לטבע

ובְּרֵאשִׁיתָן כִּי דָרַךְ עוֹד צוֹפָה אֶל הַלֶּךְ

וְהִירָח

עַל כִּידוֹן הַבְּרוֹשׁ

אֲתָה אוֹמֵר – אֵלַי, הָעוֹד יִשָּׁנֵם כָּל אֱלֹהִים?

הָעוֹד מְתָר בְּלִחַשׁ בְּשִׁלּוּמָם לְדָרֵשׁ?

משימה 10 – אמצעים אמנותיים

א. מבנה

מבנה: סידור המשפטים הבונים את הבית באמצעות שורות ארוכות / קצרות / מקוטעות וכדומה.
הסתכלו על המבנה של הבית השני. מהי המילה הבולטת ביותר בבית זה?

הציעו שתי סיבות לכך שמילה זו בולטת:

1.

2.

ב. האנשה

בשורה הראשונה יש האנשה. מהי?

מה המשמעות שלה?

ג. מטאפורה

בשורה השלישית הברוש מתואר באמצעות מטאפורה.

מהי המטאפורה?

מדוע תיאור זה נחשב מטאפורה?

ד. מצלול

מהו המצלול הבולט בשורה האחרונה?

איזה משמעות הצליל הזה משרת?

משימה 11

א. אל מי מופנות שתי השאלות בסוף הבית?

ב. מדוע, לדעתכם, הן מופנות דווקא אליו?

ג. למה הכוונה בשאלה העוז **ישנם כל אלה**? מי הם **כל אלה**, לדעתכם (חשבו על סוג השיר ועל הדברים שתוארו עד כה)?

משימה 12

כתבו במילים שלכם: על מה מדבר הבית השני?

משימה 13 – בית שלישי

קראו את הבית השלישי וסמנו את כל המילים הקשורות לטבע:

מֵאֲגֻמֵיהֶם הַמַּיִם נִבְּטִים אֵלֵינוּ.
שׁוֹקֵט הָעֵץ
בְּאֶדָם עֲגִילִים.
לְעַד לֹא תִעָקֵר מִמֶּנִּי, אֱלֹהֵינוּ,
תּוֹגַת צִעְצוּעֵיךְ הַגְּדוֹלִים.

משימה 14 – אמצעים אמנותיים

א. האנשה

בשורה הראשונה והשנייה יש האנשות. מה הן? מהי, לדעתכם, המשמעות של האנשות אלו?

ב. מטאפורה

קראו את השורה השנייה והשלישית כמשפט אחד. העץ מתואר הן על ידי האנשה והן על ידי מטאפורה. מהי המטאפורה?

מהי המשמעות של המטאפורה לדעתכם?

משימה 15 – שורה רביעית ושורה חמישית

לְעַד לֹא תִעָקֵר מִמֶּנִּי, אֱלֹהֵינוּ,
תּוֹגַת צַעְצוּעֵיךְ הַגְּדוֹלִים.

א. אל מי הפנייה בשורה הרביעית? (האם כבר נעשתה פנייה דומה באחד הבתים הקודמים? היכן? ומה ההבדל בין שתי הפניות?)

ב. שורה חמישית

תוגה = עצב

של מי הצעצועים (היעזרו במה שכתבתם בסעיף א' של שאלה זו)?

"צעצועיך הגדולים" – זוהי מטאפורה.

מדוע, לדעתכם, נבחרו הצעצועים להיות מטאפורה?

מי הם הצעצועים הגדולים, לדעתכם?

מדוע הם עצובים?

משימה 16

כתבו, במילים שלכם, במה עוסק הבית השלישי.

משימה 17 – ניתוח השיר כולו

קראו את השיר מתחילתו עד סופו:

יְרַח / נתן אלתרמן

גַּם לְמֵרָאָה נוֹשָׁן יֵשׁ רֶגַע שֶׁל הַלְדָּת.

שְׁמַיִם בְּלִי צִפּוּר

זָרִים וּמְבַצְרִים.

בְּלִילָה הַסְּהוּר מוֹל חִלּוּן עוֹמְדָת

עִיר טְבוּלָה בְּבִכֵי הַצְּרָצְרִים.

וּבְרֵאוּךְ כִּי דָךְ עוֹד צוֹפָה אֶל הַקָּד

וְהַיָּרֵחַ

עַל כִּידוֹן הַבְּרוּשׁ

אֲתָה אוֹמֵר – אֵלֵי, הָעוֹד יִשְׁנֶם כָּל אֱלֹהִים?

הָעוֹד מְתַר בְּלֶחֶשׁ בְּשִׁלּוּמָם לְדָרֵשׁ?

מֵאֲגַמְיָהֶם הַמַּיִם נִבְטִים אֶלֵינוּ.

שׁוֹקֵט הָעַץ

בְּאֲדָם עֵגְלִים.

לְעַד לֹא תִעַקֵּר מִמֶּנִּי, אֱלֹהֵינוּ,

תּוֹנֵת צַעֲצוּעֵיךְ הַגְּדוֹלִים.

א. מדוע, לדעתכם, נקרא השיר ירח?

הציעו כותרת אחרת שתתאים, לדעתכם:

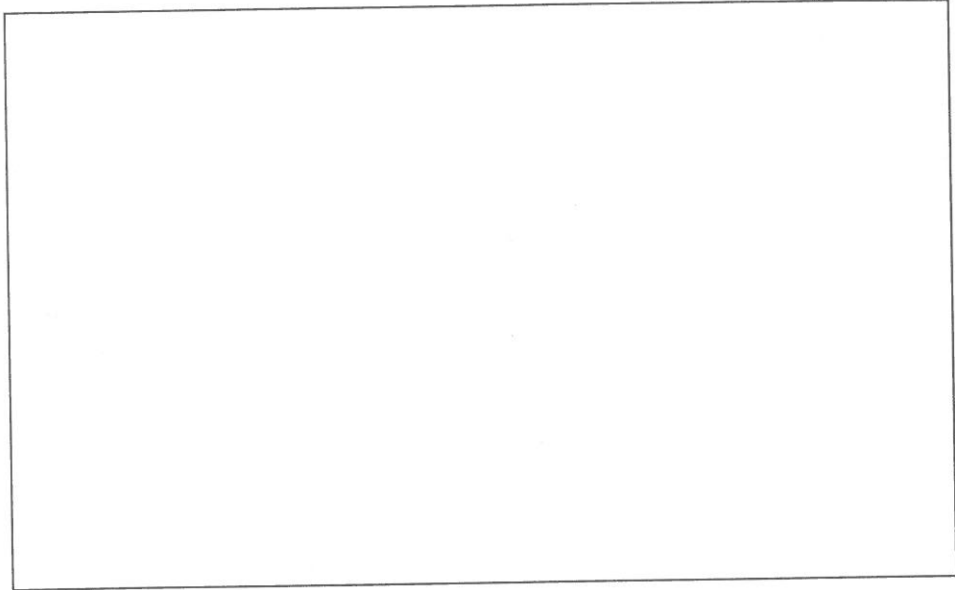
ב. מיהו הדובר בשיר?

מה אנו יודעים עליו?

ג. נסו לצייר את המראות המרכזיים בשיר

ד. כיצד קשורות שתי השורות האחרונות של השיר לשני הבתים הראשונים?

ה. כתבו שלוש שאלות לגבי דברים שאתם לא מבינים בשיר:

דף אסטרטגיה לניתוח שיר שלא נלמד

שלב ראשון:

לקרוא את הכותרת ולנסות לנחש את סוג השיר.

שלב שני:

לקרוא כל בית בנפרד, ולהתייחס לקריטריונים הבאים:

שלב שלישי:

התייחסות לשיר כולו:

- כותרת - לחשוב על משמעות הכותרת ולתת כותרת אחרת לשיר.
- דובר - לחשוב מיהו הדובר בשיר, ומה אפשר לדעת עליו מתוך השיר.
- שאלות - להעלות שלוש שאלות לגבי השיר.